

IFRR

INTERNATIONAL FAMILY RESEARCH REVIEW

2024. május

6. évf. 2. szám

KINCS

| KOPP MÁRIA INTÉZET
| A NÉPESEDÉSÉRT
| ÉS A CSALÁDOKÉRT

Szerkesztette: Deákné Dusa Ágnes

Tartalom

TERMÉKENYSÉG EURÓPÁBAN	3
Megjegyzések a romániai termékenység szintjéről, a nemzetközi statisztikai adatok nézőpontjából.....	3
A magyar átalányadó és családi pótlék rendszerének újraelosztó hatása	4
BEVÁNDORLÁS.....	6
Hozzáállás a bevándorláshoz Európában. A pronatalizmus és az önkéntes gyermektelenség közötti kapcsolatok megértése.....	6
A migráció gazdasági és munkaerőpiaci hatásai Ausztriában	8
A globális migrációs áramlások gravitációs modelljei: Előrejelző értékelés.....	9
EGYÉB CSALÁDKUTATÁSOK	11
Szexuális erőszak gyermekek és serdülők ellen: A családon belüli bántalmazás ritkán kerül megvitatásra.....	11
Az egyedül élés azt jelenti, hogy egyedül vagyunk? Az egyedül élő felnőttek személyes hálózatai a középkorúak körében.....	12

TERMÉKENYSÉG EURÓPÁBAN

Megjegyzések a romániai termékenység szintjéről, a nemzetközi statisztikai adatok nézőpontjából

Hărăguș, M.

Notes on the level of fertility in Romania, as shown by international statistical data.

Romanian Journal of Population Studies (2022). <https://doi.org/10.24193/RJPS.2022.2.06>

Hărăguș, Mihaela – Babeș-Bolyai University, mihaela.haragus@ubbcluj.ro

Kulcsszavak: teljes termékenységi arányszám, állandó és jelenlévő népesség, túlbecslés, Románia

Romániát évtizedek óta a népességfogyás jellemzi, aminek az egyik legfőbb hatótényezője a kivándorlás. Becslések alapján 1990 és 2018 között a népességcsökkenés 71,4%-ban a nemzetközi vándorlási veszteségre vezethető vissza. Mindamellett nem csupán a létszám, hanem a korstruktúra is lényeges szempont, amelynek elterjedt mérési eszköze a teljes termékenységi arányszám, amely a generációk közötti egyensúlyról és a fenntartható populációszerkezetről szolgáltat információkat.

A teljes termékenységi arányszám módszertani háttérével kapcsolatban jelentős probléma merül fel, mivel az Eurostat, és Románia Statisztikai Hivatala (INSEE) egymástól jelentősen eltérő rátákat publikál. Ennek alapvető oka, hogy az előbbi adatszolgáltató a jelentős kivándorlással érintett tagállamok termékenységi rátáját rendszeresen felülbecsli (ez különösen érvényes Bulgáriára, Romániára, Lengyelországra, Magyarországra, Szlovákiára és a balti országokra). Például 2012-ben az Eurostat 1,52-re, az országos statisztika pedig 1,36-ra (a jelenlévő népesség alapján) és 1,24-re (állandó lakcímen alapuló népesség) becsülte az arányszámot.

Az Eurostat-statisztikák szerint 2020-ban Románia rendelkezett az Európai Unió második legmagasabb termékenységi arányszámával (az első Franciaország), illetve Magyarország után itt realizálódott a második legnagyobb arányú rátanövekedés 2010 és 2020 között. Magyarországon ez a nagyszabású családpolitikai intézkedéseknek tudható be, ugyanakkor Románia esetében nincs a nagyvolumenű növekedésre világos gyakorlati, azaz nem módszertani magyarázat.

Az INSEE 2012-től kezdődően külön használja az állandó és a jelenlévő népességet a statisztikáiban, ami a gyakorlatban azt jelenti, hogy az ideiglenesen külföldre vándorló állandó lakosság kivonásra kerül a jelenlévő népességből. Mindamellett az élveszületések földrajzi alapú regisztrációja terén jelentős ellentmondások állnak fent. Például 2012-ben és 2013-ban a külföldön született, Romániában állandó lakóhellyel rendelkező nők gyermekeit értelemszerűen – ekkor még – nem könyvelték el az országban jelenlévő női termékenységi kohorszokhoz. Ezt követően 2014-ben módszertani módosítást hajtott végre, aminek következményeként az INSEE azt publikálta, hogy 2013-ról 2014-re az átmenetileg külföldön élő romániai nők élveszületéseinek száma hirtelen a tizedére esett vissza. Ennek az volt az

oka, hogy elkezdtek a jelenlévő női kohorszokhoz hozzárendelni mind a Romániában, mind a külföldön született gyermekeket (viszonyításképp: 2020-ban 1 005 320 reprodukív korú nő élt átmenetileg külföldön, akik 38 510 gyermeknek adtak életet, miközben csupán 3 547 elveszületést könyveltek el külföldre).

Az új módszertan miatt nem csak a külföldön élők termékenysége esett vissza, hanem a Romániában jelenlévő lakosságra számolt ráta is jelentősen megugrott, még hozzá pozitív irányban. Az okokat csak találgatni lehet, ugyanakkor nem tehető egy az egyben felelőssé az INSEE a kialakult helyzetért, mivel feltételezhetően a legfőbb hatótényező, hogy a külföldön szülő nők a gyermekük lakóhelynyilvántartásban szereplő adatait nem a tartózkodási hely, hanem a saját, azaz az anya állandó romániai lakhelye szerint adják meg. Ennek egyszerű a magyarázata: sokan félnek a román állam által nyújtott juttatások elvesztésétől, ha kiderül, hogy a gyermeküket nem „otthon” hozták a világra, illetve nem „otthon” nevelik.

A megoldás összetett, de alapvetően abból az Eurostat ajánlásból célszerű kiindulni, hogy az adott tagállamban született gyermekeket az adott tagállamhoz könyveljék el, mivel az esetek szinte teljes egészében az anya életvitelszerűen ott tartózkodik.

[Kitérve az Eurostatra, 2014-től kezdődően az INSEE által a jelenlévő lakosságra számolt termékenységi ráta gyakorlatilag megegyezik az uniós becsléssel. Az Európai Unió statisztikája hasonló, illetve ugyanazon okokból torzíthat: az Eurostat szintén nem tudja nyomon követni, hogy a befogadó tagállamban szülő romániai állandó lakcímmel rendelkező nők hova jelentik be a gyermeküket. Például 2020-ban az Eurostat-becslés 1,80-as, az INSEE jelenlévő lakossággal számolt kalkulációja 1,78-as, az állandó lakossággal számolt pedig, ami szintén INSEE-becslés, 1,46-os rátát mutatott. Az első két becslés közötti elhanyagolható eltérés az uniós és a tagállami statisztikai módszertan közötti minimális eltérésből fakadhat (például az ideiglenesen külföldön történő tartózkodás hosszából, ami meghatározhatja a jelenlévő „státusz” statisztikai besorolást).]

A magyar átalányadó és családi pótlék rendszerének újraelosztó hatása

Judit Krekó, Hanna Erős, Bori Greskovics, Áron Hajnal, Ágota Scharle

The redistributive effect of the Hungarian flat tax and family allowance system

Acta Oeconomica 73 (2023) 4, 481–503 DOI: 10.1556/032.2023.00011

Judit Krekó – a Budapest Institute for Policy Analysis Ltd., Dohány utca 84, 1074, Budapest, Hungary

Kulcsszavak: adózás, Magyarország, családi pótlék, családi adókedvezmények

A tanulmány a magyar átalányadó és a nemrégiben bevezetett családi pótlék-rendszer jövedelem-újraelosztási hatásait vizsgálja. A szerzők bevezető gondolata az, hogy az egykulcsos jövedelemadó-rendszerben az adókulcs nem függ a jövedelem szintjétől és forrásától, szemben a progresszív adórendszerekkel, ahol a magasabb jövedelmek magasabb százalékos adókulccsal adóznak. Az adópolitikák és az adórendszerek paramétereinek számos csatornán keresztül jelentős gazdasági és társadalmi következményekkel járnak. A bevezetőt követő fejezet a 2007 és 2021 közötti adózást érintő változásokat mutatja be. Itt leírják, hogy

a munkavállalók társadalombiztosítási járulékának mértéke nem változott jelentősen, míg a nyugdíjjárulék-korlát 2013-as eltörlése némileg növelte a magas jövedelműek általános adóterheit. Emellett a munkaadói járulékok jelentősen csökkentek. **A következő szakaszban a magyar adórendszert vetették össze más országok rendszereivel, külön vizsgálva a gyermekteleneket és a gyermekes adófizetőket. Az alacsony munkajövedelmek adóterhei összességében Magyarországon a legmagasabbak az uniós országok közül.** Ennek oka elsősorban az, hogy a magyar jövedelemadó-rendszer a többi tagállammal ellentétben nem tartalmaz olyan jóváírásokat vagy kedvezményeket, amelyek az alacsony jövedelmű, gyermektelen adófizetőkkel szemben csökkentik az adóterhet. A különböző kedvezményezett csoportok munkáltatói járulékaihoz nyújtott kedvezményeknek csak korlátozott hatása van. A gyermekes adófizetőkkel kapcsolatban azt írják a szerzők, **hogy az egy gyermek után járó adókedvezmény más országokhoz képest viszonylag alacsony.** Az átlagbér felét kereső egygyermekes család nettó jövedelme (az átlagbér arányában) (a szociális juttatásokat is beleértve) a legalacsonyabb az EU-ban. **Több gyermek esetén más a helyzet: az adókedvezményeket és a szociális juttatásokat is figyelembe véve a háromgyermekes alacsony jövedelmű családok nettó jövedelme (az átlagbér arányában) megközelíti az uniós átlagot.**

A szerzők saját kutatásukat a magánszemélyek adó- és járulékbevallásaira vonatkozó, egyedileg gyűjtött adatok alapján vizsgálták meg, az adatokat a Nemzeti Adó- és Vámhatóság szolgáltatta. A magánszemélyek anonim jövedelemadó-bevallásaiból 10%-os véletlenszerű mintáját vették. **Eredményeink azt mutatják, hogy a magyar jövedelemadó-rendszerben gyakorlatilag nincs progresszivitás: a gyermek nélküli adófizetők jövedelmüktől függetlenül azonos adókulccsal adóznak, ami az EU-n belül ritka.** A minimálbér körüli munkatípusokra nehezedő adóterhek (beleértve a munkavállalói és a munkáltatói adókat és járulékokat is) a legmagasabbak az EU-ban, ami megdrágítja a képzetlen munkaerő alkalmazását, és így potenciálisan csökkenti a képzetlen álláskeresők munkalehetőségeit. **A kivételesen magas adóék elsősorban az alacsony jövedelmű, gyermektelen adófizetők adóterhének csökkentését célzó jóváírások és kedvezmények hiánya miatt van.** A magas jövedelmek adóterhelését tekintve Magyarország az uniós tagállamok között a középmezőnyben helyezkedik el. **Összességében a családi kedvezmények csak nagyon korlátozott elmozdulást okoztak az átlagos adóterhek megoszlásában.** Ennek egyik oka, hogy kevesen vesznek igénybe családi adókedvezményeket (az összes adófizető 23%-a), másrészt a legalább háromgyerekes, magas jövedelmű családoknak kedvez az adózási rendszer. **A rendszer legnagyobb nyertesei a három vagy több gyermeket nevelő felső jövedelmi tizedbe tartozó adófizetők: ez a 22 000 adófizető (azaz az összes kedvezményezett 2%-a) a családi adókedvezmény teljes összegének 10%-át kapja.**

BEVÁNDORLÁS

Hozzáállás a bevándorláshoz Európában. A pronatalizmus és az önkéntes gyermektelenség közötti kapcsolatok megértése

Szalma Ivett, Mariette Heers

Attitudes toward immigration in Europe. Understanding the links between pronatalism and voluntary childlessness

International journal of sociology <https://doi.org/10.1080/00207659.2024.2319420>

Szalma Ivett – Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest, Magyarország, szalma.ivett@tk.hu

Mariette Heers – International Journal of Sociology

Kulcsszavak: reprodukció, gyermektelenség, bevándorlás, pronatalizmus, attitűdök

A világ túlnépesedési kérdésével szemben **Európa-szerte megoldandó problémaként fogalmazódik meg a csökkenő gyermekszám**, a termékenység nemzeti reprodukcióhoz szükségessé váló mértéke. A tanulmány a termékenységi mutatók javítását célzó kormányzati programcsomagok célkitűzéseit vizsgálja két aspektus mentén. Egyfelől az ideálistól elmaradt gyermekszám tükrében az **önként gyermektelenséget vállalók társadalmi megítélése**, más részről a **bevándorláspolitikára való reflektálás** oldaláról. Előbbi megfigyelése esetleges **kulcsot adhatna a gyermeket tudatosan nem vállalók döntéseinek megértéséhez, és e magatartásra ható tényezők befolyásolásához**.

Korábbi szerzők munkásságaira hivatkozva megjegyzik, hogy különösen népszerű a kelet-közép-európai országokban az a típusú kormányzati koncepció, ahol a családpolitika a termékenység növekedésének szükségességét és ösztönzését hangsúlyozza, abból a feltételezésből kiindulva, hogy a népesség mérete nem elegendő, és ez kockázatot jelent a lakosság számára. Ebben a felfogásban az önkéntes gyermektelenséget gyakran a társadalmi normák megsértésének tekintik.

Az utóbbi, **bevándorlás párti megközelítés közvetlenebbül a gyermekes bevándorlók gyermektöbblet számaival segítené a pronatalista (Demográfiai szempontból minden, a gyermekvállalást ösztönző politika) elképzeléseket**.

A vizsgálódás másik dimenzióját az az összefüggés adja, hogy mindkét fent említett csoport a társadalom margójára szorul, még ha különböző eredő következtében is. A két megközelítés szintéziseként, az elemzés a két téma megítélésének együtt járására is fényt kíván deríteni. Elemzik továbbá, hogy e két problematikára reflektáló attitűdök hogyan jelennek meg Európa különböző régióiban. Újszerű a tanulmányban, hogy **a migráció, illetve az önkéntes gyermektelenség kapcsolatát ezidáig nem vizsgálták, különösen nem az attitűdök vonatkozásában**. Korábban Coleman kidolgozta a Harmadik demográfiai átmenet elméletét (2006), amely szerint a helyettesítő migráció elkerülhetetlen, és azt is kijelentette, hogy Nyugat-Európában és az Egyesült Államokban ez a folyamat már zajlik. A jelenség szubjektív megítéléséről azonban, a tudatos gyermektelenségre vonatkozó attitűddel párhuzamba állítva a jelen tanulmány értekezik elsőként.

Az elemzéshez az Európai Szociális Felmérés (ESS) 9. fordulójának 2018-as adatait használták fel a szerzők. A felmérésben a gyermekvállalástól tartózkodókkal kapcsolatos attitűdöt vizsgáló kérdés így szólt: „Mennyire helyeseli, vagy utasítja el, ha egy nő/férfi úgy dönt, hogy soha nem vállal gyereket?” A bevándorlás megítéléséhez két kérdést kapcsoltak, egy gazdasági: „Ön szerint általában rossz vagy jó a gazdaságnak, hogy más országokból érkeznek ide lakni?”, és egy kulturális vonatkozásút: „Ön szerint [az ország] kulturális életét általában aláássák vagy gazdagítják a más országokból ide érkezők?”

Eredményeik szerint **az önkéntes gyermektelenséggel kapcsolatos attitűdök jelentős indikátorai a bevándorlással kapcsolatos attitűdök gazdasági és kulturális dimenziójának** egyaránt. Az önkéntes gyermektelenséggel szemben kedvezőtlenebb attitűddel rendelkezők nagyobb valószínűséggel értenek egyet azzal, hogy a migráció negatív hatással van az ország gazdaságára és az ország kulturális életére, mint az önkéntes gyermektelenséggel szemben semlegesen viszonyulók.

Másrészt azonban azok, **akik határozottan helyeslik, hogy valaki úgy dönt, hogy soha nem vállal gyereket, nagyobb valószínűséggel ért egyet azzal, hogy a migráció pozitív hatással van az ország gazdaságára és kulturális életére**, mint azok, akik semlegesen viszonyulnak az önkéntes gyermektelenséghez. Végző soron minél magasabb a női gyermektelenségi ráta, annál nagyobb a bevándorlás elfogadottsága mindkét változó mentén.

Az Európai Unió régiói mentén vizsgálva a kérdést, azt találták, hogy az elvárásaiknak megfelelően a **kelet-közép-európai országokban a bevándorlással kapcsolatos attitűdök mindkét dimenzióban lényegesen negatívabbak**, mint a nyugat-európai országokban. Az észak, - illetve dél-európai országok egyik dimenzióban (gazdasági és kulturális) sem térnek el jelentősen a nyugat-európai országoktól a bevándorláshoz való viszonyulás tekintetében.

Állampolgársághoz való hozzájutás szerint azt az eredményt kapták, hogy azokban az országokban, **ahol egyszerűbb az állampolgársághoz jutás, az emberek nagyobb valószínűséggel értenek egyet abban, hogy a bevándorlás jót tesz az ország gazdaságának, és gazdagítja az ország kultúráját.**

Jelen kutatás korlátjai: Egyfelől **egyetlen változó van az önkéntes gyermektelenséggel kapcsolatos attitűdök mérésére**, ami egy általános kérdésem alapul. Az egyének azonban eltérő választ adhatnak némileg eltérő attitűdkérdésekre, például az önkéntes gyermektelenséghez való viszonyulásukra, ha az a saját környezetükben történik, vagy ha azt kérdezik tőlük, hogy a gyermekvállalás kötelesség-e társadalmunkkal szemben vagy sem. Másfelől a bevándorlással kapcsolatos attitűdmérők is korlátozott információt adnak, mivel az **adatforrás nem tette lehetővé, hogy a bevándorlók származását figyelembe vegyék.**

A szerzők megjegyzése alapján az önkéntes gyermektelenséggel és a bevándorlókkal kapcsolatos attitűdök különböző dimenzióiban talált bizonyítékai alapján érdemes lenne további elemzéseket végezni kvalitatív és vegyes módszerekkel. Ez a megközelítés hozzájárulna a mögöttes mechanizmusok jobb megértéséhez.

A migráció gazdasági és munkaerőpiaci hatásai Ausztriában

Sebastian Poledna, Nikita Strelkovskii, Alessandra Conte, Anne Goujon, Joanne Linnerooth-Bayer, Michele Catalano and Elena Rovenskaya

Economic and labour market impacts of migration in Austria: an agent-based modelling approach

Poledna et al. Comparative Migration Studies (2024) 12:18 <https://doi.org/10.1186/s40878-024-00374-3>

Sebastian Poledna & Nikita Strelkovskii & Joanne Linnerooth-Bayer & Michele Catalano – IIASA, Schlossplatz 1, 2361 Laxenburg, Austria

Alessandra Conte & Anne Goujon – Joint Research Centre, European Commission, Ispra, Italy

Elena Rovenskaya – Faculty of Computational Mathematics and Cybernetics, Lomonosov Moscow State University, Moscow, Russia

Kulcsszavak: migráció, munkaerőpiac, Ausztria

A tanulmány azzal a gondolattal kezdődik, hogy **Ausztria, hasonlóan más fejlett országokhoz, számos alkalommal tapasztalta meg a nagy hullámú bevándorlást.** Fontos mérföldkő volt Ausztria 1995-ös EU belépése, de a 2015-ös szíriai háborút követő események is magas migrációs hatásúak voltak, ahogyan 2022-2023 során is számos menekült érkezett az orosz-ukrán konfliktus miatt. **Az elméleti részben a migráció munkaerőpiaci hatásairól szóló korábbi kutatásokat tárgyalják.** Ezek szerint rövid távon a bevándorlás növelheti az áruk és szolgáltatások iránti keresletet, ami a termelés növekedését és következésképpen a munkaerő iránti keresletet eredményezi, ami viszont idővel a beruházások növekedéséhez vezethet. A hosszú távú hatásokat szélesebb körben vizsgálták, és számos tanulmány pozitív hatást talált a növekedésre, a bérekre és a foglalkoztatásra a fejlett gazdaságokban. A kutatások szerint az alacsony képzettségű bevándorlók beáramlása ronthatja az alacsony bérű őslakosok és a közelmúltban bevándoroltak helyzetét, mert ők sérülékenyebbek a munkaerő-kínálati sokkokkal szemben. Ugyanakkor a képzettebb helyek számára jelenthetnek felfelé irányuló foglalkozási mobilitást is. Emellett a magasan képzett bevándorlók pozitív externáliákat generálhatnak, és bizonyos esetekben még a hosszú távú gazdasági növekedés motorjai is lehetnek.

A tanulmány egy lehetséges jövőbeli scenáriót futtat le, feltételezve 250.000 migráns egyszerre történő beáramlását. A bevándorlók demográfiai megoszlásának meghatározásakor (nem, életkor, munkaerőpiaci aktivitás) a 2015-2016-os bevándorlási hullám adataiból indultak ki. A migrációs forgatókönyvet egy makrogazdasági ágensalapú modell (ABM) segítségével elemezték.

A modell figyelembe veszi az osztrák népesség heterogén jellemzőit, és a migráció hatásait több mint ezer kohorszra szimulálja, nem, állampolgárság, aktivitási státusz (pl. inaktív, munkanélküli, foglalkoztatott) és foglalkozás (iparág) szerint differenciálva. Másrészt figyelembe veszik, hogy az egyes kohorszok munkaerő-piaci eredményeit számos tényező befolyásolja (magatartási, intézményi és társadalmi-gazdasági tényezők), s az ilyen nem piaci tényezők megragadása érdekében az adatok alapján készítik el az iparági becsléseket

korcsoportok szerint. Az is fontos, hogy a modell számol a munkaerő-, fogyasztási és tőkepiacok szereplőinek kölcsönhatásaival is.

Részletesen bemutatják a munkaerőpiaci és a makroökonómiai hatásokat. **Az elemzés szerint Ausztria gazdasága és munkaerőpiaca képes ellenállni a szimulált migrációs beáramlásnak.** A kutatás általános eredményei megerősítik a szakirodalom korábbi következtetéseit, amelyek szerint a menekültmigráció pozitív hatást gyakorol az aggregált fogyasztásra és a GDP-növekedésre, ami az egy főre jutó GDP csökkenésével jár. **Az elemzés újítása az volt, hogy a migráció hatását nem, állampolgárság, aktivitási státusz és foglalkozás (iparág) szerint differenciáltan mutatta be.** A modell alapján a migráció munkanélküliségre gyakorolt hatása jelentősen eltér az egyes kohorszok között: (1) az őslakosok általában kevésbé érintettek, mint az EU-ból és más országokból származó állampolgárok, (2) a nők általában kevésbé érintettek, mint a férfiak, és (3) a más országokból származó férfiakra van a legerősebb hatással a migráció. (4) Egyes iparágakban a munkanélküliségi ráta növekedése jelentősebb, ami a migránsok különböző csoportjai közötti versenyt jelezheti.

Fontos limitációt jelent, hogy a **modell Ausztriára lett kidolgozva**, nagyobb országok vagy országcsoportok (EU, USA) esetében nem érvényesek az eredmények. Továbbá **rövid távú hatásokkal számoltak csak**, hosszú távú hatásokkal nem. Az is fontos, hogy **csak a munkaerőpiacra fókuszáltak**, számos tényezőt (szakpolitikai intézkedések hatása). Szintén limitációt jelent, hogy a modellben úgy számoltak, hogy a beáramló migránsok azonnal képesek a munkaerőpiacon elhelyezkedni. Nem tudtak továbbá figyelembe venni országon belüli regionális különbségeket, vagy a szereplők oktatási-képzési hátterét.

A globális migrációs áramlások gravitációs modelljei: Előrejelző értékelés

Juan Caballero Reina, Jesus Crespo Cuaresma, Katharina Fenz, Jakob Zellmann, Teodor Yankov, Amr Taha

Gravity Models for Global Migration Flows: A Predictive Evaluation

Population Research and Policy Review (2024) 43:29

<https://doi.org/10.1007/s11113-024-09867-6>

Juan Caballero Reina – World Data Lab, Vienna, Austria; University of Cambridge, UK

Jakob Zellmann & Katharina Fenz – Department of Economics, Vienna University of Economics and Business, Welthandelsplatz 1, 1020 Vienna, Austria

Jesus Crespo Cuaresma – International Institute for Applied Systems Analysis, Laxenburg, Austria; Wittgenstein Centre for Demography and Global Human Capital, Vienna, Austria; Austrian Institute of Economic Research, Vienna, Austria

Teodor Yankov – University College London (UCL), London, UK

Amr Taha – The International Organization for Migration (IOM), Vienna, Austria

Kulcsszavak: migráció, gravitációs modell, gazdasági növekedés, előrejelzés, Németország, Portugália

A tanulmány a bevezetőben felhívja a figyelmet rá, hogy kutatások 23 ország (többek között Japán vagy Spanyolország) esetében figyelmeztetnek arra, hogy 2017 és 2100 között 50%-os

népességsökkenés várható. Ráadásul nem egyszerűen csökkenésről van szó, hanem **demográfiai korfa eltolódásáról az idős korosztályok „javára”,** ami munkaerőpiaci problémákkal, a közszolgáltatások kapacitására nehezedő teherrel, a társas- és családi kapcsolatok átrendeződésével jár együtt. **A szerzők egy olyan eljárást mutatnak be, amely a gravitációs modelleken alapuló kétoldalú nemzetközi migrációs áramlások előrejelzését teszi lehetővé rövid távú (5 évre előre) előrejelzésekhez.** A migráció standard gravitációs modelljéből indultak ki, de azt további, a migrációra ismert hatást gyakorló társadalmi és gazdasági változókkal egészítették ki. Kettő példa-országon keresztül mutatják be az eljárást: azért Németországot és Portugáliát választották, mert egyformán érintő őket az alacsony termékenységi ráta és a növekvő bevándorlás, megbízható adatokkal rendelkeznek róluk, s a **kormányaik konzisztens migrációs-politikát tanúsítanak.**

A nemzetközi mobilitás gravitációs modelljeinek központi alapfeltevése, hogy a két ország közötti migrációs áramlások arányosak a két ország méretével (össznépességükkel), és fordítottan arányos a köztük lévő távolsággal. A gravitációs modellek rugalmasan kiegészíthetők a migrációs aktivitás további potenciális társadalmi-gazdasági meghatározó tényezőivel, például az egy főre jutó GDP-vel, a középosztály relatív méretével, a munkaképes korú népesség, a gyermekek és idősek arányával, a termékenységi rátával és a célországban már meglévő bevándorló népesség méretével. A szerzők felhívják a figyelmet arra, hogy bár a tényleges és az előre jelzett migrációs áramlások pontos ismerete központi szerepet játszik a szakpolitikai tervezésben és döntéshozásokban, addig a migrációt számos társadalmi, gazdasági és politikai tényező befolyásolhatja, ami megnehezíti az előrejelzési feladatokat.

Ennek a tanulmánynak a célja tehát az volt, hogy azokat a globális gravitációs modelleket tesztelje, amelyek célja az országok közötti migrációs áramlások előrejelzése, hogy kiszámítsa a német és a portugál gazdaság potenciális GDP-veszteségét bevándorlással és bevándorlás nélküli forgatókönyvek esetén. Több szcenáriót lefuttatva azt találták, hogy az előrejelzés minőségének minden mérőszáma tekintetében a legjobban a gravitációs modell teljesít, amely tartalmaz néhány társadalmi-gazdasági húzó- és nyomótényezőt, de nem tartalmaz országhoz rögzített hatásokat. A bemutatott modellezési keret a szerzők szerint hasznos lehet a bizonyítékokon alapuló migrációs politikai eszközök megtervezéséhez. A szerzők arra is felhívják a figyelmet, hogy a menedékkérelmek szabályozásával és a bevándorlóknak az EU gazdaságai közötti elosztásával kapcsolatos kérdésekről szóló szakpolitikai tájékoztatásra szolgáló statisztikai eszközök kidolgozásához olyan különböző módszerekre lenne szükség, amelyek figyelembe veszik az ilyen kényszer migrációs áramlások sajátos jellegét. Másrészt a modellezési eszközök segíthetnek tudományos alapot teremteni az öregedő társadalmakban a globális piacon a szakképzett munkaerőért folyó versenyről szóló jelenlegi viták kialakításához. A szerzők további kutatási célja a migránsok termelékenységének és a migrációnak a gazdasági növekedésre a vállalkozói tevékenységen, valamint a humán- és fizikai tőkébe történő beruházáson keresztül gyakorolt hatásainak alaposabb elemzésére irányul.

EGYÉB CSALÁDKUTATÁSOK

Szexuális erőszak gyermekek és serdülők ellen: A családon belüli bántalmazás ritkán kerül megvitatásra.

Elise Marsicano, Nathalie Bajos, and Jeanna-eve Pousson

Sexual violence against children and adolescents: Family abuse is seldom discussed.

Population & Societies, Number 612, June 2023.

https://www.ined.fr/fichier/s_rubrique/33769/612.anglais.vf.en.pdf

Kulcsszavak: szexuális erőszak, gyerekek, serdülők, kiskorúak, család, vérfertőzés, támadás, beszéd, Franciaország

A feminista mozgalmak és a #MeToo kampány kihangsúlyozták a szexuális erőszak társadalmi jelentőségét és az áldozatok számára nyújtott támogatás fontosságát. Bár ezek a kezdeményezések elősegítették az áldozatok beszédét, **a gyermekkori szexuális bántalmazás felderítése továbbra is kihívásokkal teli, különösen, ha családon belül történik.** Ebben a kutatásban a szerzők a gyerekek és serdülők elleni szexuális erőszakot vizsgálták, valamint azt, hogy kikkel beszélnek az áldozatok a velük történekről, már ha sikerül megtörniük a csendet.

A Franciaországban közel 30 éve végzett nemzeti felmérések rávilágítottak a szexuális erőszak problémájának mértékére, különösen a kiskorúak ellen elkövetett bűncselekményekre. Az országos egészségügyi és orvostudományi kutatóintézet (INSERM) 2021-ben végzett felmérése tovább frissítette ezeket az adatokat, bemutatva a családi körben elkövetett szexuális erőszak és annak társadalmi hatásait. A kutatás arra összpontosított, hogy az áldozatok mikor és kivel osztják meg tapasztalataikat, valamint a kommunikációs mintázatokat. A 18 éves kor előtti szexuális erőszak többféle helyzetet foglal magában, de **a családi körben történő erőszaknak közös vonása is van: ilyenek a generációk közötti uralmi viszonyok és a nemek közötti egyenlőtlenség.** A kutatás fókuszában a családon belüli és családi barátok által elkövetett erőszak állt, megkülönböztetve azokat a "külső" elkövetőktől. A felmérés eredményei azt mutatják, hogy **a lányok aránytalanul nagyobb kockázatnak vannak kitéve ezen a területen.**

Az eredmények szerint a gyermekkori szexuális erőszak nagyon korán kezdődik, és gyakran ismétlődik az idő múlásával. A felmérésben részt vevők több mint negyede 11 éves kor előtt tapasztalta meg először az erőszakot. A gyermekkori szexuális zaklatásról beszélni továbbra is nagy kihívás. Bár a fiatalabb generációk nyitottabbak az ilyen témák megbeszélésére, az idősebb áldozatok nehezebben szólalnak meg. **A beszédre való hajlamot befolyásoló tényezők közé tartozik az erőszak generációs/történelmi kontextusa, a közvetlen környezet, és az erőszak időtartama.** Az áldozatok általában csak közeli hozzátartozóikkal osztják meg tapasztalataikat, és **kevésbé hajlanak arra, hogy segítséget kérjenek külső személyektől vagy intézményektől.** Ez a bizalmatlanság az intézményekkel szemben gyakran azzal magyarázható, hogy az áldozatok nem érzik, hogy megfelelő támogatást vagy reakciót kapnának.

Összességében a kutatás rávilágít arra, hogy bár fontos a gyermekkori szexuális erőszakra való beszéd ösztönzése és az áldozatok támogatása, a társadalomnak és az intézményeknek további

erőfeszítéseket kell tenniük annak érdekében, hogy a csend megtörését segítsék elő és megfelelő támogatást nyújtsanak az áldozatoknak. **Az oktatási szakemberek és az egészségügyi szakemberek kulcsszerepet játszhatnak ebben a folyamatban, hogy biztonságos környezetet és megfelelő támogatást biztosítsanak az áldozatoknak.**

Az egyedül élés azt jelenti, hogy egyedül vagyunk? Az egyedül élő felnőttek személyes hálózatai a középkorúak körében

Philipp Kersten, Marcus Mund and Franz J. Neyer

Does living alone mean being alone? Personal networks of solo-living adults in midlife

International Journal of Behavioral Development 2024, Vol. 48(1) 12–24 DOI:

10.1177/01650254231206329

Philipp Kersten & Franz J. Neyer – Friedrich Schiller University Jena, Germany

Marcus Mund – University of Klagenfurt, Austria

Kulcsszavak: magány, hálózat kutatás, középkorúak, Németország

A kutatás az **egyedülálló középkorú (35-60 év közötti) német felnőttekre fókuszál**, mivel korábbi kutatások elsősorban az idősebb generációk elmagányosodását már alaposan bemutatták. Az elméleti rész részletesen bemutatja a korábbi kutatások eredményeit, melyek 1) az egyedül élő középkorúakról, s az ő jóllétükről 2) a személyes hálózat típusairól az életközépkorban és 3) a hálózati típusok összefüggéseiről, azon belül a 3a) társas motivációkról, 3b) jóllétről, valamint 3c) a napi interakciók mennyiségéről és 3c) minőségéről.

A kutatás a Risks and Chances of Living Alone (RIKSCHA) projekt keretein belül zajlott 2020 és 2022 között három hullámban. Mindhárom hullámnak része volt egy-egy 21 napos naplózási szakasz is. A célpopuláció Németországon belül Thüringia tartomány vidéki területeinek lakói voltak. Kettő feltételnek kellett megfelelni: 35-60 év közé kellett esnie a lehetséges válaszadónak, és egyedül kellett élnie. A Német Posta (Deutsche Post) segítette a lehetséges 20.000 címet beazonosítani, ahová a felhívólevelet kiküldték a kutatásban való részvételre. Végül 389 fő válaszolt (akik megfeleltek a feltételeknek), ők 50 eurós díjazást kaptak a kutatásban való részvételért cserébe. Kérdőívvel mérték fel az alanyok kapcsolathálóit, személyiségét és jóllétét, ezen túl naplót töltöttek ki velük a napi hálózati interakciókról. **Látens osztályelemzéssel hálózattipológiát állítottak fel**, és megvizsgálták a társadalmi motívumok, a jóllét, a napi interakciók mennyisége és a napi kapcsolatok minősége közötti különbségeket. **Négy strukturális hálózattípust azonosítottak:** 1) A **változatos hálózattal** rendelkező egyének kevésbé érezték magukat magányosnak, mint a 2) **korlátozott vagy 3) laza hálózattal rendelkező** egyének. A laza kötésű hálózatokkal rendelkező egyének rosszabb jóllétről számoltak be, mint a változatos vagy 4) **partnerorientált hálózatokban** élők. Kevés támogatást találtak ugyanakkor a társadalmi motívumok közötti különbségekre. **Az összes hálózattípus különbözött a napi interakciók mennyiségében, de nem különbözött a napi kapcsolatok minőségében.** A tanulmány rávilágít a személyes hálózatok heterogenitására az egyedül élő középkorú felnőttek körében. A kutatás módszertani szempontból is tanulságos (mintavétel, magány méréséhez használt módszerek).